

Identitet - Vad är du?

Första delen i en predikoserie om identitet.

Ola Wingbrant

2015-11-08

Inledning

Välkomna! Idag börjar vi en ny predikoserie, och från och med idag och två gudstjänster framöver kommer vi behandla temat "identitet". Jag som står här idag heter Ola Wingbrant och är en av de personer som predikar i den här församlingen lite nu och då.

Det kan vara lite svårt att få grepp om själva begreppet identitet. Vad menar vi egentligen när vi pratar om identitet? Om man spenderar några timmar på Wikipedia och lite andra webbplatser visar det sig, kanske inte helt förvånande, att olika ämnesområden, till exempel psykologi, filosofi och sociologi, har lite olika definitioner. Man berör så att säga samma eller liknande frågor men ur olika perspektiv. Men tre grundläggande frågor för identitetsbegreppet är

- Vad är jag?
- Vem är jag?
- Varför är jag?

Jag tänkte idag beröra den första frågan, "Vad är jag?" eller "Vad är du?". De två andra frågorna är förstås ämnet för de två kommande predikningarna.

En del av er som känner mig vet att jag har en förkärlek för serier, och händelsevis har jag hittat en strip som jag tycker fångar svaret på den här frågan på ett uttrycksfullt sätt.

Figure 1: *Kalle och Hobbe* den 16 oktober 1993

Kalle: Skapad till Guds egen avbild, absolut!

Hobbe: Gud måste ha löjlig humor.

Det här är en extremt komprimerad version av svaret. Jag har full förståelse för om du inte riktigt följer min tankegång och inte tycker att det är uppenbart. Därför tänkte jag utveckla det hela lite genom att titta på vad Bibeln har att säga om människan som varelse.

Vi kommer läsa ett antal avsnitt ur de tre första kapitlen i Första Mosebok, den absolut första boken i Bibeln. Jag brukar alltid framhålla att stycken ur Bibeln måste läsas i sitt sammanhang. Tyvärr räcker inte tiden till att läsa de tre första kapitlen i sin helhet. Min avsikt är ändå att göra de delar vi läser rättvisa men samtidigt komprimera texten till de avsnitt som behandlar dagens fråga, "Vad är jag/du?".

Guds avbild

Vi börjar läsa nästan från början, i 1 Mos 1:26-31 står det

26 Gud sade: "Låt oss göra människor till vår avbild, till att vara lika oss. De skall råda över fiskarna i havet och över fåglarna under himlen, över boskapsdjuren och över hela jorden och över alla kräldjur som rör sig på jorden." 27 Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. 28 Gud välsignade dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er och uppfyll jorden! Lagg den under er och råd över fiskarna i havet, över fåglarna under himlen och över alla

djur som rör sig på jorden!" ... 31 Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott.

Här är första kopplingen till Kalles kommentar i den tidigare illustrationen. Bibeltexten säger att människan, vi, du och jag, är skapade till Guds avbild. Så, ett väldigt kort svar på frågan "Vad är du?" är "Guds avbild". Det kan tyckas lite tamt och kanske intetsägande.

Men det här är grunden för alla människors lika värde.

Varje människa på jorden, oavsett färg, form, ursprung, kultur eller annan faktor, är skapad till Guds avbild. Alla, utan undantag. Alla är lika mycket avbild och alla är därför lika mycket värda.

Vi kan också konstatera att allt var *mycket gott*. Om någon skulle få för sig att kroppen och det materiella är något undermåligt som man helst ska bli av med kan vi se att det inte är en biblisk tanke. Kroppen och det materiella är något gott och vackert skapat av Gud.

Men vad innebär "Guds avbild" lite mer konkret? Hurdan är människan? Vad är det som gör henne till en avbild av Gud? Det är mycket bra frågor, och för att svara på det måste vi titta lite närmre på människan som skapelse.

Liv

Låt oss därför läsa vidare. I 1 Mos 2:7-8 står det

7 Och Herren Gud formade människan av stoft från jorden och blåste in livsande i hennes näsa. Så blev människan en levande själ. 8 Herren Gud planterade en lustgård i Eden, österut, och satte där människan som han hade format.

Verbet "formade" i 2:7 är hebreiskans "yasar" och betyder att forma eller modellera och beskriver en konstnärs verk. Det är något som görs med omsorg.

Vi är formade av Gud. På det sättet är vi en bild gjord av honom.

Vidare blåser Gud liv i sin skapelse. Det krävs alltså något mer än bara materia för att få något som lever. På andra ställen i Bibeln står det att Gud *äger* liv på ett sådant sätt att han kan ge bort det.

Så livet är något som vi fått av Gud och har gemensamt med honom, och på det sättet är vi en avbild av Gud.

Det ska dock sägas att det råder en viss oenighet kring om språket som används här indikerar att sättet Gud blåste in liv i människan på, alltså den "livsande" som kommer in i människan, är något som särskiljer människan och gör henne unik från resten av livet på jorden eller inte. Det leder förstås till frågan om det finns något begrepp som används om människan och om Gud men inte om djur eller annat levande. Ett begrepp som på något sätt skulle indikera hur människan är en unik avbild.

En människas innersta

Och det gör det förstås (leb, lebab, labebe)! Det översätts oftast med "hjärta" men betecknar också "det innersta" eller "centrum". Det kan användas bokstavligt, vilket görs fyra gånger om havet och en gång om människan (fysiskt hjärta). Det används också bildligt en gång om himlen (något som sträcker sig in i himlens innersta). I övrigt förekommer ordet i knappt 800 verser och då om Gud eller människa som tänkande, kännande, moralisk varelse.

Så vi är försedda med "ett innersta", ett hjärta, vilket är en egenskap vi delar med Gud. En egenskap som gör att vi kan ha en unik relation med Gud. Jag skulle vilja betona varje människa är *en helhet*, en integrerad varelse och skapelse. I vissa sammanhang förekommer en sönderbruten syn på människan. Väsentligen säger man:

Jag *är* en ande som *har* en själ och *bor* i en kropp.

Detta är *inte* en biblisk bild. Vi är inte tre olika delar som skramlar runt under samma skinn. Alla aspekter eller dimensioner ingår i att *vara* människa.

Vi är en materia-liv-hjärta helhet.

Att vi är integrerade varelser innebär att om ditt innersta lider kan mycket väl också kroppen lida på grund utav det, och tvärtom. Om du till exempel lider av någon form av kronisk smärta, så kan det mycket väl påverka ditt inre liv, kanske känner du tröstlöshet eller till och med meningslöshet. Så, människan är *en*.

Den fria viljan

Finns det fler aspekter utöver "vårt innersta" som vi delar med Gud? I 1 Mos 2:16 kan vi läsa

16 Och Herren Gud gav mannen denna befallning: "Du kan fritt äta av alla träd i lustgården, 17 men av trädet med kunskap om gott och ont skall du inte äta, ty den dag du äter av det skall du döden dö."

Det här är kanske den mest avgörande egenskapen som tilldelats oss. Den fria viljan! Gud har en fri vilja, och Gud skapade oss med fri vilja. Han placerade oss i en miljö som gav oss möjlighet att utöva den. Valet bestod i att antingen lita på Guds ord och följa honom, eller låta bli. I det här fallet genom att inte äta eller äta av trädets frukt. Den fria viljan är djupast förknippad med varför Gud skapade människan överhuvudtaget, och vi kommer återkomma till det i predikan om varför vi är här.

Kreativitet

Den sista egenskapen jag tänkte ta upp som gör oss lika Gud är kreativitet. Gud har precis skapat hela universum, något i mina ögon väldigt kreativt. Så Gud är kreativ. Fortsätter vi att läsa lite till så ser vi att även människan är kreativ, och inbjuds att delta i det fortsatta skapelsearbetet med sin kreativitet. 1 Mos 2:19-20 står det

19 Herren Gud hade format alla markens djur och alla himlens fåglar av jord. Han förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Så som mannen kallade varje levande varelse, så skulle den heta. 20 Och mannen gav namn åt alla boskapsdjur, åt himlens fåglar och åt alla markens vilda djur.

Kreativitet kan uttryckas på en mängd olika sätt. I texten handlar det om att hitta på namn. Många av oss kanske inte tänker på oss själva som kreativa, men det beror på att vi har en väldigt snäv syn på begreppet, ofta är det förknippad med konstnärlig verksamhet. Och visst är mycket konstnärlig verksamhet kreativ. Men att vara kreativ innebär egentligen att finna nöje i att skapa något. Ett axplock av exempel är

- Baka en kaka.
- Laga en middag.
- Bygga något.
- Virka, sticka eller sy eller annat handarbete.
- Måla, skriva, spela.
- Fotografering.
- Blomsterarrangemang.
- Programmering.

Sätt ur det perspektivet är det nästan svårt att gå genom livet utan att vara kreativ på något sätt.

Fallet

Jag skulle vilja återgå till illustrationen i början. Vi har sett att Kalle har rätt, han kan med rätta säga att han är skapad till Guds avbild. Men vad är det då som gör att Hobbe fäller sin kommentar om Guds humor?

Ja, ni som har läst Kalle och Hobbe vet att "Guds avbild" kanske inte är den första beskrivningen som man skulle klistra på Kalle. Alternativt kanske ni har träffat verkliga barn i sexårsåldern. Min gissning är att ni inte *alltid* skulle fästa etiketten "Guds avbild" på dem heller. Att göra det skulle verka just som ett dåligt skämt. Hur kommer det sig?

Jo, historien slutar ju inte med människan i Guds trädgård. I 1 Mos 3:4 berättas det följande:

3 1 Men ormen var listigare än alla markens djur som Herren Gud hade gjort. Han sade till kvinnan: "Har Gud verkligen sagt: Ni får inte äta av alla träd i lustgården?" 2 Kvinnan svarade ormen: "Vi får äta av frukten från träden i lustgården, 3 men om frukten på det träd som står mitt i lustgården har Gud sagt: Ät inte av den och rör inte vid den, ty då kommer ni att dö." 4 Då sade ormen till kvinnan: "Ni skall visst inte dö! 5 Men Gud vet att den dag ni äter av den skall era ögon öppnas, så att ni blir som Gud med kunskap om gott och ont." 6 Och kvinnan såg att trädet var gott att äta av och en fröjd för ögat. Trädet var lockande eftersom man fick förstånd av det, och hon tog av frukten och åt. Hon gav också till sin man som var med henne, och han åt.

Ser du ironin? Människan var som vi hört på flera sätt redan lik Gud. Men hon ville ha del av fler av Guds egenskaper, och försökte skaffa sig det genom att rycka till sig kunskapen om gott och ont. Men i och med detta blev hon också mindre lik Gud, hon var inte längre utan synd. Vi läste i början att allt var gott. Det gäller inte längre. Allt är inte längre som Gud önskar. Människan har valt att gå sin egen väg.

Något som jag tror är viktigt att förstå i sammanhanget är att det inte var åtrå efter kunskap som sådan som var synden. Synd betyder "att missa målet". Människans synd, det sätt på vilket hon missar sitt mål, ligger i begäret att försöka bli något något man inte var skapad till. Människan skapades utan kunskapen om gott och ont, och min förmodan är att människan då bara kunde göra gott. Det är möjligt att människan hade kunnat hantera kunskapen om gott och ont om det inte hade varit för att hon i sitt begär att få den, förnekat Guds ord. Det är på det sättet som vi fortfarande idag missar vårt mål. Vi förnekar eller avvisar det Gud talar. Vi distansierar oss och separerar oss från Gud.

Här finns en koppling till det P-M predikade om förra gudstjänsten. Han ställde frågan "Vem är din kung?". Vem är det som sitter på ditt hjärtas, ditt innerstas tron? Vem är det som bestämmer? Om det är jag själv, byts tron på Gud och hans ord ut mot tron på mig själv och min förmåga. Människans separation från Gud leder till fundamentalt nya svar på frågorna

- Vad är rätt?
- Vad är sant?
- Vem är jag?

Vad är rätt? Förut var det Guds norm, nu är det min egen. Det är jag bestämmer. Vad är sant? Ja, förut var det Guds ord, men det litade jag inte på, så nu är det mitt eget. Det ända jag kan lita på är mitt eget omdöme. Och, vem är jag? Här blir jag er svarit skyldig, det blir lite av en cliffhanger till nästa gudstjänst :) då vi ska prata om det. Men det är det här som gör att det ser ut som ett dåligt skämt att kalla människan för Guds avbild. Vi är en avbild, men inte längre sådan den var tänkt.

Det är en förvrängd bild.

Återupprättelse av relationen med Gud

Människan har alltså brutit sin relation med Gud. Vad ska Gud göra nu? Ge upp skapelsen och lämna den och människan åt sitt öde? Sopa bort den och börja om från början? Låt oss se vad han gör. I 1 Mos 3:14-15 läser vi

14 Då sade Herren Gud till ormen: "Eftersom du har gjort detta, skall du vara förbannad bland alla boskapsdjur och vilda djur. På din buk skall du gå, och jord skall du äta så länge du lever. 15 Jag skall sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma. Han skall krossa ditt huvud och du skall hugga honom i hälen."

Vad händer här? Jo, det var ju ormen som var källan till upproret och till att människan vände Gud ryggen. Ormen är orsaken till att människan inte längre är vad Gud tänkt att hon skulle vara, att skapelsen inte längre är utan synd. Ormen är en manifestation av Guds motståndare, Satan. Den här texten innehåller det första löftet Gud ger i Bibeln om att det skall komma någon som ska krossa ondskan i grunden.

Så, som svar på människans frånvändhet från Gud sjösätter Gud en räddningsplan för att förgöra ondskan och återupprätta människan till det hon var tänkt att vara, hans avbild.

Händelsevis är det precis denna plan som Jesus fullbordar genom sin tjänst, sin död på korset, och uppståndelsen. Gud sänder Jesus för att återupprätta människan. På samma sätt som människan i början hade valet att i tro följa Gud och hans ord, eller låta bli, har människan, vi, idag ett val. Vi kan välja att genom Jesus lära känna Gud, följa honom och hans ord. Om vi väljer den vägen har Gud lovat att göra oss lika honom, att åter göra oss till en avbild av honom, och att åter få leva i en nära relation med honom.

Sammanfattning

Gud skapade människan till sin avbild, och han gjorde det med omsorg. Han skapade människan av materia, med liv och hjärta, som en kreativ, tänkande, känande, moralisk varelse med en fri vilja. Människan valde att försöka utöka den avbilden i olydnad, vilket gjorde henne mindre lik Gud och skiljde henne från Gud. Gud vill återställa skapelsen och människan och sänder Jesus. Gud formar sedan varje människa som erkänner Jesus till en avbild av honom.

Så, Kalle har rätt. Vi är alla avbilder av Gud. Men Hobbe har också rätt. Det låter som ett dåligt skämt för att vi alla på ett eller annat sätt är förvrängda avbilder, skilda från Gud. Det skulle vara en sorglig historia om inte Gud genom Jesus erbjudit sig att reparera bilden, bara du och jag tackar ja.